

**TÜRK BORÇLAR KANUNU UYARINCA
SATIŞ SÖZLEŞMESİNDE AYIP NEDENİYLE
BEDELDE İNDİRİM HAKKI***

*(THE PRICE REDUCTION RIGHT UNDER THE TURKISH CODE OF OBLIGATIONS
DUE TO DEFECTIVE GOOD)*

Cemile Turgut**

ÖZ

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 227. maddesinde satıcının ayıp nedeniyle sorumluluğu neticesinde alıcının sahip olduğu seçimlik hakların neler olduğu belirtilmiştir. Çalışmamızda alıcının sahip olduğu bu seçimlik haklardan, satış sözleşmesine konu olan malın bedelinde indirim hakkı incelenecek olup, bu doğrultuda öncelikle farklı teorilere de yer verilerek bu hakkın hukuki niteliği ve bedelde indirimin ne şekilde yapılacağı Yargıtay kararları ışığında değerlendirilecek, daha sonra da bu hakkın kullanılmasının sınırları ve sonuçları 818 sayılı Borçlar Kanunu ile karşılaştırmalı olarak ayrıntılarıyla irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Satış Sözleşmesi, Ayıptan Sorumluluk, Bedelde indirim Hakkı.

ABSTRACT

This study deals with the issue of buyer's right to resort to Art. 227 of the Turkish Code of Obligations no.6098 that govern the principle of price reduction among other remedies in case of a contractual breach. The purpose of this study is to elaborate on the nature, scope and outcome of price reduction in the light of Supreme Court's decisions. For the sake of a better understanding of the matter at hand, a comparison is introduced between current and former regulations of the Turkish Law.

Keywords: Sales Agreement, Responsibility due to Defective Good, Price Reduction Right.

***

---

* Bu makale, 20.3.2017 tarihinde Editörler Kurulu'na ulaşılmış olup birinci hakem onayından 21.4.2017 tarihinde, ikinci hakem onayından 26.4.2017 tarihinde geçmiştir.

** İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Doktora Öğrencisi - turgut-cemile@gmail.com

I. GENEL OLARAK AYIPTAN SORUMLULUK

Satış sözleşmesinde satıcının malın ziyedliği ile mülkiyetini devretme borcunun yanında, söz konusu maldaki ayıbı üstlenme borcu da vardır. Bu hususta borçlunun ayıptan sorumluluğu incelenirken, öncelikli olarak ayıp kavramı ve satıcının ayıbı üstlenme borcundan ne anlaşılması gerektiği irdele-
necektir.

Genel olarak ayıp, satış sözleşmesine konu olan malda ortaya çıkan ve alıcının o maldan tümüyle veya gerektiği gibi yararlanmasını engelleyen eksiklikler ve bozuklukları ifade eder¹. Satıcının ayıbı üstlenme borcu ise, satıcının satmış olduğu malda yer alan bu gibi eksiklik ve bozukluklardan sorumlu olmasıdır².

Maldaki ayıptan satıcının sorumlu olabilmesi için bazı maddi ve şekli şartların gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Söz konusu maddi şartlar; satıcının, daha önce alıcıya satış konusu mala yönelik belirttiği veya söz verdiği niteliklerin malda bulunmaması, böyle bir söz vermemiş olsa dahi, tabiatı gereği malda bulunması zorunlu olan ve olmadığı taktirde maldan yararlanma olanağını kısıtlayan veya yok eden niteliklerin ayıplı olması, maldaki ayıbın yarar ile hasarın alıcıya geçmesinden önce yani malın tesliminden önce mevcut ve gizli olması³, son olarak da satıcının ayıbı üstlenme borcunun sorumsuzluk anlaşması ile kaldırılmamış olmasıdır⁴.

¹ **Aydın Zevkililer / Emre Gökyayla**, Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 14. Bs., Turan Kitabevi, Ankara, 2016, s.120; **Kadir Berk Kapancı**, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Açısından Satış Hukukunda Ayıptan Doğan Sorumluluk ve Sözleşmesel Garanti Taahhütleri, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2012, s. 5; **Melek Yüce Bilgin**, "Satış Sözleşmesinde Ayıptan Dolayı Sorumluluğun Şartları ve Alıcının Hakları, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi Sempozyumu - Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan, 2011, s. 381. **Cevdet Yavuz**, Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler), Beta Yayınları, İstanbul 2012, s. 67. **Nalan Kahveci**, Taşınır Satımında Ayıplı Mal Nedeniyle Tüketicinin Sözleşmeden Dönmesi, Ankara, 2014, s. 5. Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun'un 8. maddesinde ise ayıplı mal kavramının tanımı yapılmıştır. Bu hususta "Ayıplı mal, tüketiciye teslimi anında, taraflarca kararlaştırılmış olan örnek ya da modele uygun olmaması ya da objektif olarak sahip olması gereken özellikleri taşımaması nedeniyle sözleşmeye aykırı olan maldır."

² **Turgut Akıntürk / Derya Ateş Karaman**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler - Özel Borç ilişkileri, 21.Bs., Beta Yayınları, İstanbul, 2013, s. 243; **Seyfullah Edis**, Türk Borçlar Hukukuna Göre Satıcının Ayıba Karşı Tekeffül Borcu, Ankara, 1963, s. 7; **Zevkililer / Gökyayla**, s. 120.

³ **Haluk Tandoğan**, Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, C. I, 6.Bs., İstanbul, 1990, s. 175; **Aydın Zevkililer**, Açıklamalı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun - Örnek Yargıtay Kararları ve İlgili Yönetmelikler - Tebliğler - Avrupa Birliği Direktifleri, 2. Bs., Ankara, 2001, s. 69; **Aydın Zevkililer / Murat Aydoğdu**, Tüketicinin Korunması Hukuku, Ankara, 2004, s. 114. Türk Borçlar Kanunu m. 222 gereğince alıcı var olan ayıpları önceden biliyor ise artık satıcı bundan sorumlu olmayacaktır. Yine, alıcının satılan malı yeterli gözden geçirmekle görebilecek olduğu ayıplar dolayısıyla da satıcı, eğer bu ayıbın var olmadığı konusunda güvence vermiş ise sorumlu olacak, aksi taktirde sorumlu olmayacaktır. Gizli ayıplar için, bir diğer deyişle olağan bir gözden geçirmeye anlaşılmayan ayıplar için ise satıcı alıcıya güven vermemiş olsa bile sorumlu olacaktır. Ayrıca bkz.Yarg. 4. HD. 21.09.2006, 10201/ 9437. (Çevrimiçi, www.kazanci.com.tr, 23.02.2017)

⁴ Bu durumda satıcı, artık ayıptan sorumlu tutulamayacaktır. Ancak Borçlar Kanunu m. 221 gereğince, satıcı satılan ayıplı olarak devretmekte ağır kusurlu ise, sorumluluğu sınırlandıran veya kaldıran anlaşma hükümsüz olacaktır.

Satıcının ayıp nedeniyle sorumlu tutulabilmesi için gerçekleşmesi gereken şekli şartlar ise, Türk Borçlar Kanunu'nun 223.maddesi gereğince, alıcının malı teslim aldıktan sonra işlerin olağan akışına göre imkan bulur bulmaz gözden geçirmesi ve satıcının sorumluluğuna ilişkin ayıp bulmuş ise, bunu uygun bir süre içinde satıcıya bildirmesidir. Gözden geçirme ve bildirim sürelerine uyma, alıcı için gerçek anlamda bir borç olmayıp, külfet niteliği taşır⁵. Alıcı uygun bir süre içinde gözden geçirme ve bildirimde bulunmayı ihmal edecek olursa Türk Borçlar Kanunu'nun aynı maddesinin ikinci fıkrası gereğince ayıplı da olsa malı kabul etmiş sayılır. Fakat ayıp, olağan bir gözden geçirme ile veya malı kullanmadan ortaya çıkacak nitelikte değil ise yani gizli veya hile ile gizlenmişse, alıcı uygun süre içinde bildirimde bulunmamış olsa dahi, ileride ayıp ortaya çıkar çıkmaz hemen satıcıya bildirerek onu sorumlu tutma olanağı olacaktır⁶.

Satış sözleşmesine konu olan malda ayıp olduğu taktirde alıcı Türk Borçlar Kanunu'nun 227.maddesinde sayılan dört seçimlik haktan bir tanesini seçebilecektir. Buna göre; alıcı dilerse malı geri vermeye hazır olduğunu bildirerek sözleşmeden dönebilir, malı elinde tutarak ayıp oranında satış bedelinden uygun bir miktarın indirilmesini talep edebilir, bu yollara başvurmadan malın ayıpsız benzeriyle değiştirilmesini isteyebilir veya aşırı bir masraf gerektirmediği taktirde bütün masrafları satıcıya ait olmak üzere satılanın ücretsiz onarılmasını isteyebilir⁷. Bu hususta çalışmamızda alıcının satış bedelinden uygun miktarın indirilmesini talep hakkı irdelenecektir.

II. ALICININ AYIP SEBEBİYLE BEDELDE İNDİRİM HAKKI

A. Bedelde İndirim Hakkının Hukuki Niteliği

Türk Borçlar Kanunu'nun 227. maddesi gereğince, satış sözleşmesinde ayıbın var olması halinde alıcı, satış bedelinden ayıp oranında indirim yapılmasını isteyebilecektir. Alıcının seçimlik hakkını kullanması sonucu satış bedelinin indirilmesi, borcun yenilenmesi (tecdit) değildir.Çünkü burada eski bir borç yerine yeni bir borç tahsis edilmesi durumu yoktur.Aynı şekilde satış bedelinin indirilmesi ile yeni bir sözleşme de yapılmış olmaz. Burada yalnızca satış sözleşmesinin esaslı unsurlarından birinde (satış bedeli unsuru) bir değişiklik yapılmaktadır. Bu noktada öğretilerde, satış bedelinin indirildiği oranda satış sözleşmesinin hükümsüzleşmesini sağlayan sözleşmeden kısmen dönülmesi durumu olarak değerlendirilebileceği belirtilmektedir⁸.

⁵ **Zevkliler / Gökyayla**, s. 132.

⁶ TBK.m. 223/II. Satıcının ağır kusurlu olması durumunda, satılan maldaki ayıbın kendisine uygun sürede bildirilmediğini ileri sürmesi satıcıyı sorumluluktan kurtarmaz. TBK. m. 225/ I. Böylece ayıbın uygun bir süre içerisinde bildirilmesine ilişkin genel kural, satıcının ağır kusurlu olduğu hallerde geçerli olmayacaktır. **Zevkliler / Gökyayla**, s. 127; **Fikret Eren**, Borçlar Hukuku Özel Hükümler, Yetkin Yayınları, Ankara, 2017. s. 111.

⁷ 818 sayılı Borçlar Kanunu kapsamında bu haklardan satılanın ücretsiz onarımını talep etme hakkı alıcıya tanınmamıştı. 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun'da ise, tüketici niteliğine sahip kişilere yapılan satışlar diğer üç seçimlik hakkın yanında ayrıca "özürlü malın ücretsiz onarımını isteme" hakkı da eklenmiştir. Yine 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanunda dördüncü hak korunmuş ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanuna da bu hak eklenmiştir.**Zevkliler / Gökyayla**, s. 133.

⁸ **Yavuz**, s. 97.

Bedelde indirim seçimlik hakkının hukuki niteliğini genel olarak açıklayabilmek için öğretilerde bu konuda yer alan temel teorilerin irdelenmesi gerekmektedir.

1. Sözleşme Teorisi

Sözleşme teorisi görüşüne göre, kanunda belirtilen hakların kullanılması, satıcıya yönelik bir öneriden ibarettir. Bu nedenle, alıcının sahip olduğu seçimlik haklarından birini kullanabilmesi için tarafların bu hususta anlaşmaları veya anlaşamadıkları takdirde hakim tarafından yenilik doğuran bir kararın verilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla satış bedelinde indirim gerçekleşebilmesi için alıcının bu yöndeki teklifinin öncelikle satıcı tarafından kabul edilmesi gerekir. Eğer satıcı anlaşmadan kaçınır ve bu teklifi kabul etmez ise alıcı açacak olduğu eda davası ile satıcıyı kaçıdığı kabul beyanında bulunmaya mahkum ettirecektir. Ancak hakim tarafından verilen yenilik doğurucu kararın etkisi sadece satış bedelinin indirilmesi ile sınırlı olacaktır ve alıcı ödediği satış bedelinden indirilen tutarın iadesini yine yeni bir dava açarak elde edebilecektir. Nitekim bu görüş, alıcının bir başka hakkı olan sözleşmeden dönme hakkını kullanabilmesi için, yine tarafların anlaşması yahut anlaşamadıkları takdirde, hakimin karar vermesi gerektiğini, bu yenilik doğurucu kararın sözleşmenin dönüştürülmesi ile sınırlı olduğunu, tarafların yerine getirmiş oldukları edimlerin iadesi bakımından yine ayrıca bir dava açmaları gerektiğini savunmaktadır⁹.

2. Değiştirilmiş Sözleşme Teorisi

Sözleşme teorisinde olduğu gibi burada da alıcının seçimlik hakkını kullanabilmesi için satıcıya bir öneride bulunması gerekir. Satıcı bu öneriyi kabul ettiği takdirde seçim hakkı sona erer ve taraflar arasında ilk sözleşmeyi değiştiren bir sözleşme kurulmuş olur. Eğer ki satıcı bu noktada anlaşmadan kaçmakta ise, bu durumda alıcı dava açarak hakim tarafından yenilik doğurucu bir karar verilmesini talep edebilecektir. Ancak sözleşme teorisinden farklı olarak burada alıcının açtığı dava sonucu hakimin vereceği karar, sadece seçimlik hakkın kullanılmasına ilişkin sözleşmenin kurulmasına yönelik değil, aynı zamanda iade talebinin ifasına yönelik de olacaktır. Bu noktada, alıcının satış bedelinde indirim istemesi sonucu satıcı kabulden kaçınırsa, hakim indirilen satış bedeli tutarının alıcıya iadesine karar vermelidir. Verilen iade kararı, örtülü olarak satış bedelinin indirilmesi üzerinde anlaşmaya dair yenilik doğurucu sonucu da içerecektir¹⁰.

Öğretilerde değiştirilmiş sözleşme teorisini savunanlar, bu görüşlerini TBK'nın 227. maddesinin IV. ve V. fıkrasında yer alan hakime "dönme yerine onarma veya

⁹ Oser, Hugo / Wilhelm Schöenberger, Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, Das Obligationenrecht, 2. Teil (Halbband): Art. 184-418, Zürich, 1936 (naklen) **Gümüş**, s. 95-96.

¹⁰ Giger, Hans, Basler Kommentar zum schweizerischen Privatrecht, Obligationenrecht I Art. 1-529

OR, 3. Aufl., Basel und Frankfurt am Main 2003; Keller, Max / Ziehr, Kurt, Kaufrecht, 3. Aufl., Zürich, 1995; Honsell, Heinrich, Basler Kommentar zum schweizerischen Privatrecht, Obligationenrecht I Art. 1-529 OR, 3. Aufl., Basel und Frankfurt am Main 2003, (naklen) **Gümüş**, s. 96.

bedelde indirim” ve “bedelin indirilmesi yerine dönmeye veya ayıpsız bir benzeriyle değiştirilmesine” karar verme yetkisinin tanınması ile açıklamaktadırlar. Keza, söz konusu yetki ancak, tarafların anlaşmaları veya mahkemenin vereceği yenilik doğuran bir karar olması halinde anlam kazanacaktır¹¹.

3. Yenilik Doğuran Hak Teorisi

Yenilik doğuran hak teorisine göre, alıcının seçimlik hakları yenilik doğuran hak niteliğinde olup; alıcı, seçimlik haklardan hangisini talep ediyorsa tek taraflı irade beyanı ile bu hakkı seçmiş olur ve beyanın satıcının hakimiyet alanına ulaşması ile de yenilik doğuran hak sonuçlarını kendiliğinden doğurur¹². Bu noktada alıcının satış bedelinde indirim istemesi halinde, bu yöndeki beyanın satıcıya ulaşması ile birlikte satış bedelindeki indirim, satıcının kabulüne veya bir dava açılmasına gerek olmaksızın kendiliğinden sonuç doğuracaktır¹³. Öğretide bedelde indirim ve sözleşmeden dönme değiştirici yenilik doğuran haklar olarak kabul edilirken¹⁴; bedelde indirim hakkının bozucu yenilik doğuran hak olduğunu yönünde görüş de mevcuttur¹⁵.

Bunun yanında, sözleşmeden dönme ve bedelin indirilmesi haklarının kullanılmakla sonuç doğurması itibarıyla yenilik doğuran hak olduğu fakat, onarım ve yenisiyle değiştirme seçimlik haklarının ise alıcının ifa menfaatine ulaşmasını sağlayan, sözleşmenin aynen ifasına hizmet eden talepler olması nedeniyle yenilik doğuran hak değil, edaya yönelik icra edilebilir talepler olduğunu savunan görüşler de vardır¹⁶. Söz konusu görüşe göre, sözleşmenin kurulması anından itibaren alıcının sahip olduğu asli ifa talebi malın teslim edilmesinden sonra içerik değiştirerek tâli ifa talebine dönüşür ve alıcı malın yenisi ile değiştirilmesi veya onarım adları altında aynen ifada ısrarcı olabilir. Nasıl ki ifa talebi bir yenilik doğuran hak değilse ve icra edilmesi gerekiyorsa, aynı şekilde onarım veya yenisi ile değiştirme de edaya yönelik icra edilebilir taleplerdir. Dolayısıyla ancak sonuca ulaştırmaları, yani ayıpsız ifanın gerçekleşmesi ihtimalinde alıcının talep hakkı sona erer. Satıcının malı tamir edememesi veya verilen yeni malın da ayıplı çıkması ihtimalinde ise alıcının diğer seçimlik haklarına başvurmasına engel olamaz.

B. Değerlendirme

Öncelikle belirtmek gerekir ki, taraflar irade serbestisi gereğince, sözleşme ile aralarında çıkacak uyuşmazlığa çözüm olarak yukarıda belirtilmiş olan

¹¹ **Fahrettin Aral / Hasan Ayrancı**, Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, İstanbul, 2015, s. 137.

¹² **Necip Kocayusufoğlu / Hüseyin Hatemi / Rona Seroan / Abdülkadir Arpacı**, Borçlar Hukuku Genel Bölüm, C. III., Filiz Kitabevi, İstanbul, 2014, s. 235. **Eren**, s. 129.

¹³ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Vedat Buz**, Medeni Hukukta Yenilik Doğuran Haklar, Ankara, 2005, s. 170 vd; **Yeşim Atamer**, Uluslararası Satım Sözleşmelerine İlişkin Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) Uyarınca Satıcının Yükümlülükleri ve Sözleşmeye Aykırılığın Sonuçları, İstanbul, 2005, s. 363

¹⁴ **Murat Aydoğdu / Nalan Kahveci**, Türk Borçlar Hukuku (Özel Borç İlişkileri) Adalet Yayinevi, Ankara, 2014, s. 176.

¹⁵ **Yavuz**, s. 81.

¹⁶ **Yeşim Atamer / Ece Baş**, “Avrupa Birliği Hukuku ile Karşılaştırmalı Olarak 6502 Sayılı Yeni Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Uyarınca Satım Sözleşmesinde Ayrıntı Doğan Sorumluluk” İstanbul Barosu Dergisi Tüketici Hakları ve Rekabet Hukuku Özel Sayısı, C. 88, İstanbul, 2014, s. 35.

görüşlerden herhangi birini kararlaştırabilirler. Ancak taraflar aralarında böyle bir sözleşme yapmamış iseler, alıcıya tanınan seçimlik hakkın niteliği o vakit önem kazanır.

818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 202.maddesinde her ne kadar, alıcının bedelde indirim seçimlik hakkını kullanabilmesi için dava açması gerektiği belirtilmiş olsa da 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 227. maddesinde "*alıcı, aşağıdaki seçimlik haklardan birini kullanabilir*" denilmek suretiyle, alıcının söz konusu hakkı kullanabilmesi için dava açma zorunluluğu olmadığı gibi, satıcıya bu konuda öneride bulunup, onunla anlaşma yapma zorunluluğunun da olmadığı sonucuna varılır. Alıcı, bedelde indirim hakkını tek taraflı irade beyanını kullanmak suretiyle seçmiş olur¹⁷. İstisnai hal dışında alıcının bu hakkın kullanılmasından vazgeçmesi mümkün değildir. Satıcının, alıcının seçimine itiraz ederek dava açması halinde ise dava, tespit davası niteliğinde olacaktır. Bu nedenle kanaatimizce, alıcının bedelde indirim hakkına yönelik, gerek sözleşme gerekse değiştirilmiş sözleşme teorisinde belirtilen alıcı ve satıcının anlaşmış olması gerektiği görüşüne bu noktada gerekli olmayacak, yenilik doğuran hak görüşünü benimsemek isabetli olacaktır.

II. BEDELİN İNDİRİLMESİ ŞEKLİ

Alıcının satış bedelinin indirilmesi yolunu seçtikten sonra, tarafların aralarında anlaşarak satış bedelinden indirilecek tutarı belirleme imkanı vardır. Ancak taraflar arasında böyle bir anlaşma olmadığı taktirde, bu tutarın tespiti mahkeme kararı ile olacaktır.

A. Nispi Metod Yöntemi

818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 202. maddesinde, alıcının bedelde indirim seçimlik hakkını kullanması halinde, indirilecek tutarın nasıl hesaplanacağına ilişkin bir hüküm yer almamaktaydı. Ancak yargı kararlarında baskın olarak nispi metodu uygulanmaktaydı¹⁸. Söz konusu hesaplama göre;

¹⁷ Eren, s. 129.

¹⁸ **Yarg. 13. HD. 03.07.2014, 9225/ 2864:** "...Satış bedelinden indirilecek miktarın tespitinde, doktrinde, "mutlak metod", "nisbi metod" ve "tazminat metodu" adıyla bilinen değişik görüşler mevcutsa da, ayırsız Dairemiz gerekse Yargıtay tarafından öteden beri uygulanan "nispimetod" olarak adlandırılan hesaplama yöntemi benimsenmektedir. (Bkz. 13.HD. T.26.12.1997, E.1997/7580; K. 1997/10870) Bu metoda göre; satış tarihi itibarıyla satılanın, ayıpsız ve ayıplı değerleri arasındaki oranın, satış bedeline yansımaları miktarı belirlenmektedir. Başka bir ifade ile satılanın, tarafların kararlaştırdıkları satış bedeli gözetilmeksizin, satış tarihi itibarıyla gerçek ayıpsız rayiç değeri ile, ayıplı haldeki rayiç değeri ayrı ayrı belirlenerek, bu iki değer birbirine bölünmesi suretiyle elde edilecek oran, satış bedeline uygulanmaktadır. Somut olayda, davaya konu bağımsız bölümün satış tarihindeki ayıplı ve ayıpsız değerlerinin belirlenerek nispi metodun uygulandığı anlaşılmaktadır..." **Yarg. 13. HD. 26.12.1997, 7580/10870;** "...Ayıp nedeni ile bedelden indirim miktarının tesbitinde öğretide ve Yargıtay kararlarında kabul edilen orantılı metodundan yararlanılması gerekir. Bu metoda göre satım tarihi itibarıyla alıcının ayıpsız ve ayıplı değeri arasındaki orantı kararlaştırılan semere uygulanır. Değişik bir anlatımla, bilirkişiler öncelikle satım tarihi itibarıyla davaya konu aracın, tarafların kararlaştırdıkları satım bedeli gözetilmeksizin gerçek ayıpsız sürüm değeri ile saptanan ayıplı haldeki sürüm değerini ayrı ayrı saptamalı, bu iki değer birbirine bölünmesi suretiyle elde edilecek oranı, bu defa taraflarca kararlaştırılan satım bedeline uygulamalı, böylece satış bedelinden indirilmesi gereken miktarı tesbit etmelidirler..." Benzer yönde Yargıtay Kararları: **Yarg. 13. HD. 02.10.2013, 24807/24013; Yarg. 13. HD. 02.05.2013, 29295/11031; Yarg. 13.HD. 13.04.2014, 8150/7244.**(çevrimiçi, www.kazanci.com.tr, 10.02.2017)

“Ayıpsız Değer / Ayıplı Değer = Kararlaştırılan Bedel / Ödenecek Bedel”

“Ödenecek Bedel = Kararlaştırılan Bedel x Ayıplı Değer / Ayıpsız Değer”
şeklindedir.

Malın bedeli önceden ödenmişse;

“İstenecek (indirilecek) miktar = Kararlaştırılan Bedel – Ödenecek Bedel”

şeklinde olacaktır¹⁹. Söz konusu yöntem, satılanın ucuz veya pahalı olmasına göre sağlanan karın göz önünde tutulması bakımından adalete en uygun olan metod olarak kabul edilmiştir²⁰. Yargıtay, bu yöntemi hesaplarken, malın ayıplı ve ayıpsız değerini, bedelindeki kar gözetilmeksizin ayrı ayrı saptanması gerektiğini belirtmiştir²¹.

B. Mutlak Metod Yöntemi

Mutlak metod yönteminde esas olarak, satılanın objektif değeri işe satılanın ayıplı durumundaki objektif değeri arasındaki fark bulunur. Bulunan değer, satılandaki değer azalması tutarını oluşturur ve satış bedelinden değer azalması tutarının indirilmesi ile satış bedeli bulunur. Burada alıcı eğer satış bedelini satıcıya ödemiş ise, satıcıdan işte bu değer azalması tutarının iadesini talep edebilecektir²².

C. Tazminat Yöntemi

Tazminat yönteminde, malın ayıplı değeri hesap edilir ve bu değer malın bedelinden düşürülerek, aradaki fark alıcıya ödenir²³.

III. BEDELDE İNDİRİM HAKKININ KULLANILMASININ SONUÇLARI

A. Bedelde İndirim

25 Mayıs 1999 tarihli Tüketici Malları Satım Sözleşmeleri ve İlgili Garantilerin Bazı Yönleri Hakkında 1999/44/AT sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Yönergesi'ne göre, bedelin indirilmesi hakkı sadece tüketicinin sözleşmeye uygun bir ifa elde edemediği hallerde kullanılmasını uygun görmektedir. Bir başka deyişle tüketici, herhangi bir sebeple onarım veya yenisiyle değişim isteme hakkına sahip değilse ancak o zaman bedelde indirim hakkını kullanabilecektir. Oysaki ne 6502 sayılı TKHK'da, ne de 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda böyle bir sistem benimsenmiştir. Bu sebeple onarım veya yenisiyle değişim haklarının kullanılmasına gerek olmadan alıcı direkt bedelde indirim hakkını kullanabilecektir²⁴.

Direkt olarak bedelde indirim hakkını kullanabilecek olan alıcının bu hakkı yukarıda da belirttiğimiz üzere, yenilik doğuran bir hak niteliğinde olması nedeniyle, alıcının seçim hakkını kullanması da genel olarak yenilik doğuran hakların kullanılmasına hakim olan prensipler çerçevesinde değerlendirilecek-

¹⁹ **Yavuz**, s. 133; **Eren**, s. 149.

²⁰ **Zevkliiler/Gökyayla**, s. 138; **Eren**, s. 149.

²¹ **Yarg. 16. HD., 31.03.1997, 6841/7405.** (Çevrimiçi, www.kazanci.com.tr,11.02.2017)

²² **Gümüş**, s. 105; **Eren**, s. 148; **Zevkliiler / Gökyayla**, s. 138.

²³ **Zevkliiler, Gökyayla**, s. 138; **Eren**, s. 148.

²⁴ **Atamer/Baş**, s. 45.

tir. Böylece alıcı, bir kere seçim hakkını kullanmışsa, seçim hakkı da sona erecektir. Bundan sonra yeni bir seçim hakkı yapma imkanı olmayacaktır. Ancak taraflar isterler ise, sözleşme serbestisi sınırları içerisinde, seçim hakkının kullanılmasının sonuçlarını ortadan kaldıran veya değiştiren bir başka sözleşme yapabileceklerdir. Örneğin, önceden sözleşmeden dönme yolunu seçerek seçim hakkını kullanmış olan alıcı, satıcı ile anlaşarak satış bedelinin indirilmesi yolunu kabul edebilir²⁵.

Alıcı, tek taraflı beyan olarak satış bedelinde ayıp oranında indirim talep ederek, sözleşmeyi ayakta tutmaktadır. Bu talep çerçevesinde, sözleşme varlığını sürdürdüğü için alıcı ayıplı malı alıkoymakta, buna karşılık henüz ödemediği satış bedelini de ödemek durumunda kalmaktadır. Ancak, burada alıcının ödeyeceği bedel sözleşmede kararlaştırılan ilk bedel değil, ayıp oranında indirilmiş bedeldir²⁶.

Bedelin indirilmesi hakkı ayrıca Viyana Satım Sözleşmesi (CISG) m.50 düzenlenmiş olup buna göre, “malların sözleşmeye uygun olmaması durumunda bedel ödenmiş olsun veya olmasın alıcı bedeli, fiilen teslim edilen malların teslim anındaki değeri ile sözleşmeye uygun malların aynı andaki değeri arasındaki farkla orantılı olarak indirebilir...” Sözleşme kapsamında alıcı, bedelden indirim isteme hakkıyla satım bedelinin bir kısmını veya tamamını alıkoyma veya satım bedelini daha önce ifa ettiği hallerde de bunların iadesini isteme hakkına sahip olmaktadır. Keza satım bedelinin ödenmiş olması, bedelde indirim isteme hakkından feragat anlamına gelmemektedir²⁷.

B. Tazminat Talebi

Satıcının ayıptan doğan sorumluluğu kural olarak, kusurunun olup olmadığı yönünde bir farklılık yaratmaz²⁸. Bir diğer deyişle, malın ayıplı çıkması halinde alıcının seçimlik haklarını satıcıya yöneltmesi satıcının kusuruna bağlı değildir²⁹. Ancak burada önemle belirtilmelidir ki, satıcının kusuru olmasa bile sorumlu olması sadece seçimlik haklara yöneliktir. Buradan satıcının tazminat ödeme borcu yönünden kusursuz sorumlu olduğu sonucu çıkarılmamalıdır³⁰.

Alıcı, kanunda belirtilmiş olan seçimlik hakkın kullanılmasıyla birlikte zararın giderilmesini isteyebileceği gibi sadece zararın tazmini de isteyebilecektir. Alıcı bu noktada sadece zararın tazminin talep etmişse, satılarda ayıp bulunması TBK m. 112’de düzenlenen gereği gibi ifa etmeme niteliğini taşıyacağı

²⁵ **Kemal Oğuzman / Nami Barlas**, Medeni Hukuk - Giriş Kaynaklar – Temel Kavramlar, 21. Bası, İstanbul, 2015, s. 165.

²⁶ **Eren**, s. 147.

²⁷ **İpek Yücer Aktürk**, “Viyana Satım Sözleşmesi Kapsamında Satıcının Ayıptan Sorumluluğu”, Ankara Barosu Dergisi, S. 231,

²⁸ Satıcının ayıpları bilmese bile sorumlu olması durumu sadece hayvan satımları açısından sınırlandırılmıştır. TBK m. 220’de hayvan satıcısının sorumluluğu genişletilmiş ve yazılı olarak üstlenilmiş olmasının yanı sıra, kasten veya ağır ihmâl ile ayıptan varlığının gizlenmesi hallerinde de sorumluluk olacağı belirtilmiştir.

²⁹ **Cüneyt Pekmez**, “Türk Borçlar Kanunu Çerçevesinde Borca Aykırılıktan Doğan Kusursuz Sorumluluğa Genel Bakış”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 2015, s. 508.

³⁰ **Yeşim Atamer**, “Taşınır Satımı Sözleşmesi” Türk Borçlar Kanunu Sempozyumu, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2012, s. 199.

için, alıcı ifaya olan menfaatini talep edebilecektir³¹. Nitekim bu durum TBK m. 227/II hükmünde: “Alıcının genel hükümlere göre tazminat isteme hakkı saklıdır.” şeklinde ifade edilmiştir.

Seçimlik hakların kullanılması ile birlikte zararın giderilmesi noktasında ise bir ayrım yapmak gerekecektir. Seçimlik hakkın kullanılması sadece satılandaki değer eksikliğini giderecektir. Ancak tek başına değer eksikliğinin giderilerek ayıbın telafi edilmesi alıcının uğradığı zararı tam olarak karşılayamayabilir. Bu durumda alıcı, seçimlik hakkını kullanarak tamamıyla karşılayamadığı olumlu zararının tazmini TBK m. 112 uyarınca karşılayacaktır. Bu doğrultuda satıcı, aleyhine olan kusur karinesini çürüterek sorumluluktan kurtulabilir.

Peki bedelde indirim seçimlik hakkını kullanan alıcı, TBK 229/I, b.3'te belirtilen “ayıplı maldan doğan doğrudan zararının giderilmesi” ve aynı maddenin II. fıkrasında yer alan “satıcı, kendisine hiçbir kusur yüklenemeyeceğini ispat etmedikçe, alıcının diğer zararlarını da gidermekle yükümlüdür.” hükümlerinden yararlanabilecek midir? Keza söz konusu madde hükmü “Dönmenin Sonuçları” başlığı altında düzenlenmiştir ve 818 sayılı BK m 205/II ve III gibi bedel indirimi seçimlik hakkı ile birlikte bu tazminat talebinin söz konusu olup olmayacağı düzenlenmemiştir.

Öğretide, satış bedelinin indirimi seçimlik hakkını kullanan alıcının, uğradığı zararın tazminini sadece TBK 112 ile uyarınca talep edebileceğini, TBK m. 229/I, b.3 ve II'nin kıyasen uygulanamayacağı görüşü mevcuttur. Bu görüşü savunanlar dayanak olarak, satıcıyı sebep sorumluluğuna dayalı olarak kusuru olmaksızın tazminat ödemekle yükümlü kılan 229.madde hükmünün, ayıplı ifanın en ağır sonucu olan sözleşmeden dönme için getirilmiş istisnai bir hüküm niteliğinde olup, ayıplı ifanın daha hafif bir sonucunu oluşturan bedel indirimi hakkının kullanılması durumunda uygulama bulmaması gerektiğini belirtmişlerdir³². Keza Yargıtayın da genel olarak bu görüşü benimsediği söylenebilir³³.

Öğretideki diğer görüşe göre ise, TBK m. 229/I,b.3 ve II'nin kıyasen uygulanması ile alıcı, bedelde indirim seçimlik hakkını kullandığı taktirde uğradığı zararın tazminini isteyebilecektir. Bu doğrultuda alıcı, uğramış olduğu doğrudan zararı satıcı ayıplı ifade kusurlu olmasa bile talep edebilecekken; uğradığı dolaylı zararı sadece satıcı kusurlu ise talep edebilecektir. Bu görüşü savunanlar, sözleşmeden dönme halinde satıcının kusuru olmasa bile sorumlu tutulması söz konusuysen, satış bedelinin indirilmesi halinde satıcıyı sadece kusurlu ise bu zarardan sorumlu tutmanın isabetsiz olacağını belirtmişlerdir³⁴.

³¹ **Zevkliler/Gökyayla**, s. 143; **Eren**, s. 150.

³² **Yeşim Atamer**,Tüketici Satım Sözleşmelerine İlişkin TKHK m.4 – Eleştiriler ve Revizyon Teklifleri-,Batider, C. XXIV, S.1, 2007, s. 95; Edis., 126.

³³ “...BK'nun 202. maddesine göre satıcının tekeffülü altındaki satılanın ayıbı anlaşıldığı zaman, alıcı seçimlik hakkına sahiptir. Dilerse satılanı redde hazır olduğunu beyan ederek satımın feshini, dilerse satılanı alıkoyup semenin tenzilini isteyebilir. Şayet uğranılan zarar semenin tenzili ile karşılanmazsa alıcı, semenin tenzili ile birlikte eksik ifa nedeniyle uğradığı zararı BK'nun 96. maddesi uyarınca isteyebilir.” **Yarg. 19. HD., 28.06.2011, 1069, 5025.** (Çevrimiçi, www.kazanci.com.tr,11.02.2017)

³⁴ **Cevdet Yavuz**, Satıcının Satılanın (Malın) Ayıplarından Sorumluluğu, İstanbul, 1989, s. 189; **Ömer Arbek**, Satım Konusu Ayıplı Malın Tamir Edilmesi, Ankara, 2005, s. 59;

Bu görüşü savunanlara göre, zararı meydana getiren ve bedelde indirim ile dönmeyi gerektiren olay bakımından herhangi bir ayırım yoktur. Keza, satılan-daki küçük/önemli olmayan bir ayıp, önemli bir zarara sebep olabilecektir. Böyle bir zararın olması durumunda, satış bedelinin indirilmesi hakkının kullanılması halinde, satıcıyı kusurlu ise bu zarardan sorumlu tutmak ve fakat dönme durumunda kusuru olmasa bile satıcının sorumlu olduğunu kabul etmenin haklı bir tarafı yoktur³⁵. Ayrıca yine böyle bir zararda da alıcının dönme yolunu seçebileceğini söylemek kafi olmayacak, hakimin dönme davası neticesinde bedelin indirilmesine karar vermesi halinde, bu ihtimal gerçekleşmeyecektir. Bu nedenle bedelde indirimde de kıyas yoluyla TBK m. 229/1, b.3 ve II hükmü uygulanabilir³⁶.

Kanatimizce söz konusu hükmün sözleşmeden dönme seçimlik hakkı kapsamında istisnai bir hüküm olduğu göz önünde tutulmalı ve TBK m. 229 hükmünde tazminata ilişkin düzenlemeler kıyas yoluyla diğer ayıba ilişkin haklara uygulanmamalıdır. Bu doğrultuda, TBK m. 112'de yer alan hüküm doğrultusunda alıcının, seçimlik hakkını kullanarak tamamıyla karşılamadığı olumlu zararının tazminini sağlamalıdır. Nitekim TBK m. 229'un gerekçesindeki, "...alıcının, satılanın ayıplı olması nedeniyle, dönme hakkını kullanmasının sonuçlarının, Tasarının 228.maddesinde düzenlendiği göz önünde tutulursa, onun dönme dışındaki diğer seçimlik hakları ile birlikte, uğradığı zararın giderilmesini, genel hükümlere göre isteyebileceğinde bir duraksama yoktur." ibaresi, kanun koyucunun da ilk görüşü benimsediğini göstermektedir.

IV. BEDEL İNDİRİMİ HAKKININ KULLANILMASINDA ÖZEL DURUMLAR

A. Bedel İndirimi Hakkının Kullanılmayacağı Haller

TBK m. 227/V gereğince; "Satılanın değerindeki eksiklik satış bedeline çok yakın ise alıcı, ancak sözleşmeden dönme veya satılanın ayıpsız bir benzeriyle değiştirilmesini isteme haklarından birini kullanabilir." Bu hükmün amacı esas itibarıyla, alıcının hem ayıplı malı alıkoyup, hem de aynı anda satış bedelinin indirimini isteyerek satış bedelinin tamamını geri almasını engellemektir³⁷.

818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 202. madde hükmünde bu durum "kıymetinin noksanı satılanın semenine müsvavi ise alıcı ancak satımın feshini talep edebilir" şeklinde düzenlenmişti. Ancak bu hüküm, yine aynı kanunun 203. maddesi gereğince çeşit satışlarında alıcıya satılanın değiştirilmesini isteme hakkıyla çeliştiği gerekçesiyle eleştirilmekteydi ve ilk hükmün, ikinci hükmün verdiği bir başka seçimlik hakkın varlığını görmezden geldiği belirtilmekteydi. Bu nedenle 202. madde hükmünün, 'istenilen indirimin satım parasına eşit olması halinde, alıcı, satım parasının indirilmesini talep edemeyecektir.' şeklinde anlaşılması gerektiği ifade edilmiştir³⁸. Ne var ki 6098 sayılı Kanun ile bu ifadeye satılanın ayıpsız bir benzeriyle değiştirilmesini isteme imkanı da eklenmiştir.

Şahiniz, C. Salih, Tacirler Arası Ticari Satımlarda Satıcının Ayıplı İfadan (Ayıplı Mal Tesliminden) Sorumluluğu, Ankara, 2008, s. 160; **Zevkliler / Gökyayla**, s. 143.

³⁵ **Gümüş**, s. 106

³⁶ **Aral / Ayrancı**, s. 151; **Eren**, s. 150.

³⁷ **Gümüş**, s. 111; **Eren**, s. 135; **Zevkliler/ Gökyayla**, s. 139.

³⁸ **Yavuz**, s. 156.

B. Sadece Bedel İndirimi Hakkının Kullanılabileceği Haller

TBK m. 228/II gereğince, “Satılan alıcıya yüklenebilen bir sebep yüzünden yok olmuşsa veya alıcı onu başkasına devretmişse ya da biçimini değiştirmişse alıcı, ancak değerindeki eksiklik karşılığının satış bedelinden indirilmesini isteyebilir.” Söz konusu madde metninde yer alan üç farklı durumdan birinin mevcut olması; alıcının, sözleşmeden dönme, ayıbın giderilmesi ve ayıplı malın ayıpsız misli ile değiştirilmesi seçimlik haklarının ortadan kalkmasına ve alıcının sadece satış bedelinde indirim talep etme hakkına sahip olmasına neden olur. Hükümde yer alan “değerindeki eksiklik karşılığı” satış bedelinde indirim; TBK m. 227/1,b.2’de olduğu gibi “ayıp oranında” satış bedelinde indirim olarak okunması gerektiği belirtilmiştir³⁹.

1. Satılanın Yok Olması

TBK m. 228’in ikinci fıkrasında, öncelikle satılanın alıcıya yüklenebilen bir sebep nedeniyle yok olması durumu belirtilmiştir. 818 sayılı Borçlar Kanunu’nun 204. maddesinde⁴⁰ ise “alıcının taksiri” kavramı kullanılmışken, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nda bu ifadeye yer verilmemiştir. Taksir kelimesinden her ne kadar kusur kavramının anlaşılması gerektiği düşünülse de, bunun yine de teknik anlamda bir kusur olmadığı belirtmek gerekir. Çünkü burada alıcı, kendisine teslim edilen satılanın maliki olmuştur ve malik sıfatıyla, satılanı dilediği gibi kullanabilecektir. Bu noktada kusur kavramı ile asıl anlatılmak istenen husus, alıcının kendi davranışıyla satılanın herhangi bir şekilde bozulmasına, telef ve hasara uğramasına yol açmasıdır. Yoksa alıcının bu davranışlarında bir hukuka aykırılık durumunun gerçekleşmesi söz konusu olmadığı gibi, gerçek anlamıyla bir kusurdan da söz edilemeyecektir⁴¹. Nitekim 6098 sayılı kanunun 228.maddesinde bu durum, “...satılan alıcıya yüklenebilen bir sebep yüzünden yok olmuşsa...alıcı, ancak değerindeki eksiklik karşılığının satış bedelinden indirilmesini isteyebilir.” şeklinde düzenlenmiştir.

Böylelikle, alıcıya yüklenebilen herhangi bir sebeple satılanın yok olduğu hallerde alıcı sadece bedelde indirim talep edebilecektir. Yine TBK m. 228’in ikinci fıkrasında her ne kadar malın alıcıya yüklenebilir bir sebeple yok olmasından bahsediliyor ise de, öğretide, yine alıcıya yüklenebilir bir sebeple malın ağır bir biçimde zarara uğraması durumunda da alıcının sadece bedelde indirim hakkının olacağı kabul edilmektedir⁴².

2. Alıcının Satılanın Biçimini Değiştirmesi

TBK 228 hükmünde belirtilen ve alıcıya sadece bedelde indirim talep hakkını kullanmasına neden olan bir diğer durum ise, alıcının fiiliyle, satılanın biçiminde bir değişiklik meydana getirmesidir⁴³. Bu noktada üzerinde düşü-

³⁹ **Gümüş**, s. 112; **Eren**, s. 133; **Zevkliler/ Gökyayla**, s. 136.

⁴⁰ BK. m. 204/II: “Mebi müşterinin taksiri yüzünden telef olmuş yahut müşteri onu başkasına temlik veya şeklini taşıyır etmiş ise ancak kıymet noktasına mukabil semenin tenzili dava edebilir.”

⁴¹ **Yavuz**, s. 159.

⁴² **Gümüş**, s. 112.

⁴³ Burada geniş anlamda biçim değiştirmeden söz edilmiş olmakla beraber, asıl belirtilmek istenen, mülga kanunda hukuki taşıyır olarak belirtilen işleme, birleşme ve karışma halleridir.

nülmesi gereken soru, alıcının yapmış olduğu değişikliklerin kapsamı ne olmalıdır ki alıcının talep hakkını sadece bedelde indirim talep hakkına indirgesin? Burada kanunda değişikliğin boyutunun ne derecede olması gerektiği konusunda bir netlik yoktur. Ancak bizim de katılmış olduğumuz ve öğretilde belirtilen görüş neticesinde, alıcının yapmış olduğu şekil değişikliği Medeni Kanun'da belirtilen dürüstlük kuralı gereğince, satıcı tarafından kabul edilemez bir nitelikteyse, o vakit alıcı sadece bedelde indirim talep hakkını kullanabilecektir⁴⁴.

3. Alıcının Satılanı Başkasına Devretmesi

TBK 228'de alıcının sadece bedelde indirim talep edebileceğini belirtilen son durum ise, alıcının satılanı başkasına devretmesi halidir. Burada "devir" kavramının geniş olarak yorumlanması gerektiği ve yalnızca mülkiyetin geçirilmesi değil, satılan üzerinde bir sınırlı aynı hak tesis edilmesinin de bedelde indirim dışındaki seçimlik hakların kullanılmasına engel sayılması gerektiği yönünde görüş bildiren yazarlar da mevcuttur⁴⁵.

Öğretilde bu noktada, alıcının satılanı devrederken ayıbın varlığını bilip bilmemesinin önem arz etmeyeceğini savunan bir görüş mevcutken⁴⁶; aksi görüşe göre, alıcının maldaki ayıbı bilerek malı devretmesi malın misli ile değiştirilmesi ve sözleşmeden dönme haklarından feragat sayılacaktır⁴⁷.

Genel olarak, TBK m. 228/II'de belirtilen durumların sınırlayıcı olmadığı ve alıcının somut olaya göre satılanı kullanmasının da dönme hakkını ortadan kaldıracabileceği ve somut olayın şartlarına göre TBK 228/II'yi uygulanabilir kılaacağı belirtilmektedir⁴⁸. Satılanın alıcı tarafından ayıplı olduğu bilinmesine rağmen devredilmesi durumuna benzer olarak, alıcının satılanın ayıplı olduğunu bilerek kullanması yine malın değiştirilmesi ve sözleşmeden dönme haklarından feragat anlamına geleceği aktarılmıştır⁴⁹. Aral/Ayrancı, alıcının ayıbı bilmemesine rağmen satılanı kullanmayı devam etmesinin dönmeden feragat olarak yorumlanabilmesi için somut olayın özelliklerine bakmak gerektiğini belirtmektedirler. Örneğin alıcı ayıbı öğrenmiş olmasına ve geçerli bir sebebi olmamasına rağmen satılanı kullanmakta ısrar eder ise o zaman alıcı sadece 228/II'ye kıyasen satış bedelinin indirilmesini talep edebilmelidir⁵⁰. Kanaatimizce buradaki geçerli sebebi malın korunmasına yönelik bir kullanma olarak algılamak ve sınırlandırmak makul olacaktır. Bir diğer deyişle alıcının, mala zarar gelmesini engellemek amacıyla onu kullanması ancak geçerli bir sebep sayılmalıdır. Aksi taktirde somut olayda da hangi sebebin geçerli olduğunun tespiti kolay olacaktır.

⁴⁴ **Pınar Çağlayan**, Alıcının Ayıplı Malı İade Edememesinin Dönme Hakkının Kullanılmasına Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, AÜSBE, 2010, s. 145.

⁴⁵ **Yavuz**, s. 160; **Edis**, s. 102.

⁴⁶ **Gümüş**, s. 112.

⁴⁷ **Yavuz**, s. 125.

⁴⁸ **Gümüş**, s. 112.

⁴⁹ **Yavuz**, s. 164; **Kapancı**, s. 64.

⁵⁰ **Aral/Ayrancı**, s. 142.

V. ZAMANAŞIMI SÜRESİ

A. Genel Olarak

Türk Borçlar Kanunu'nun 231. maddesi gereğince; "*Satıcı daha uzun bir süre için üstlenmiş olmadıkça, satılanın ayıbından doğan sorumluluğa ilişkin her türlü dava, satıldandaki ayıp daha sonra ortaya çıksa bile, satılanın alıcıya devrinden başlayarak iki yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.*" Madde hükmünden de anlaşılacağı üzere, alıcı seçim hakkını iki yıl içerisinde kullanmak durumundadır. Genel itibariyle alıcının seçim hakkının tabi olduğu bu süre, seçim hakkının niteliği itibari ile yenilik doğuran bir hak olmasına rağmen, zamanaşımı süresidir. Oysaki zamanaşımına tabi olan haklar, kural olarak, yalnız alacak haklardır. Alacak hakkı niteliğinde olmayan diğer haklar ise zamanaşımına uğramazlar. Ancak TBK m. 231'de açık olarak zamanaşımı süresinin öngörülmüş olması, yenilik doğuran hakların hak düşürücü süreye tabi olmaları kuralının istisnasını oluşturmaktadır⁵¹.

Alıcının maldaki ayıp nedeniyle kullanacağı seçim hakkı, yukarıda belirtilen zamanaşımı süresi dışında, herhangi bir süre ile sınırlandırılmamıştır. Bir başka ifade ile alıcı, iki yıllık zamanaşımı süresi içerisinde açık veya gizli ayıbı bildirip, bedelde indirim seçimlik hakkını kullanmak ve tazminat talebinde bulunmak durumundadır⁵². Burada aslen, satıcının ayıptan doğan sorumluluğundaki ağır şartlar göz önünde bulundurulmuş ve satıcının sorumluluğunu bir nebze azaltabilmek için iki yıl gibi kısa bir süre öngörülmüştür. Fakat, bazı pahalı ve değerli eşyaların sahteliğinin yıllar sonra ortaya çıkabileceği göz önünde bulundurulursa (örneğin, değerli bir tablonun veya pahalı bir takımın satılması hali) iki yıllık kısa süre alıcı bakımından hak kayıplarına neden olabilecektir.

Türk Borçlar Kanunu'nun 148. maddesinde yer alan "bu ayırımıda belirlenen zamanaşımı süreleri, sözleşmeyle değiştirilemez." ifadesi, kanunun ikinci ayırımında yer hükümleri kapsamaktadır. Bu hükümler dışında yer alan zamanaşımı süreleri eğer bunlara ilişkin kurallar emredici nitelikte değil ise, taraflarca değiştirilebilecektir. Ayıba ilişkin zamanaşımı süresini düzenleyen 231. maddesinde yer alan "Satıcı daha uzun bir süre için üstlenmiş olmadıkça..." ifadesinden ise tarafların zamanaşımı süresini uzatabileceği anlaşılmaktadır.

Yukarıda bahsi geçmekte olan hükümde tarafların zamanaşımı açısından sadece uzatmaya yönelik bir değişiklik yapabileceklerini belirtilmektedir. Ancak bu uzatmanın sınırının ne olacağı konusuna gerek kanunda gerekse gerekçede herhangi bir açıklık getirilmemiştir. Öğretide ise bazı yazarlar TBK. m. 146'daki genel düzenlemenin 10 yıllık bir üst sınır getirdiğini belirtirken⁵³, bazıları herhangi bir üst sınırın olmayacağını savunmaktadırlar⁵⁴.

Türk Borçlar Kanunu'nun 246. maddesi gereğince: "*Taşınır satışına ilişkin kurallar, kıyas yoluyla taşınmaz satışında da uygulanır.*" Buna göre, taşınır satış sözleşmesinde satıcının ayıptan doğan sorumluluğuna ilişkin hükümler, kıyas yoluyla, taşınmaz satış sözleşmesinde satıcının ayıptan doğan sorumlu-

⁵¹ "Borçlar Kanunu'un 207. maddesindeki süre, hak düşürücü süre olmayıp, zamanaşımı süresidir". **Yarg. 19. HD. 16.02.2009, 5952/1084**, Yavuz N, s. 1227; **Yavuz**, s. 82.

⁵² **Gümüş**, s. 115; **Eren**, s. 123.

⁵³ **Şahiniz**, s. 125; **Aral**, s. 149; **Kapanıcı**, s. 83.

⁵⁴ **Yavuz**, s. 85.

luğu hakkında da uygulanabilecektir. Fakat kanunun 244.maddesi taşınmazın yüzölçümü miktarındaki eksiklikleri ayıp sayarak satıcının bu eksiklik nedeniyle sorumluluğunu öngörmekte ve sadece taşınmaz üzerindeki yapılara özgü olmak üzere özel bir zamanaşımı süresi getirmektedir. Buna göre: “*Bir yapının ayıplı olmasından doğan davalar, mülkiyetin geçmesinden başlayarak beş yılın ve satıcının ağır kusuru varsa yirmi yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar*⁵⁵.”

B. Satıcının Ağır Kusurlu olduğu Hallerde

Türk Borçlar Kanunu'nun 231. maddesinin son fıkrasında yer alan hüküm gereğince; “*Satıcı, satılanı ayıplı olarak devretmekte ağır kusurlu ise, iki yıllık zamanaşımı süresinden yararlanamayacaktır.*” Bu durumda genel hükümlerde yer alan on yıllık zamanaşımı süresi söz konusu olacaktır.

Taşınmaz satışında ise satıcının ağır kusuru olması halinde satıcı beş yıllık zamanaşımı süresinden yararlanamayacaktır⁵⁶. Ancak taşınır satışındaki ayıplarda satıcının ağır kusurlu olması durumunda kanun maddesi herhangi bir süre öngörmemiş olduğu için genel zamanaşımı hükümlerine başvurulacak olduğu halde Türk Borçlar Kanunu'nun 244.maddesinde, satılan taşınmazdaki bir yapının ayıplı olmasından dolayı ağır kusurlu satıcının sorumluluğunu açık bir şekilde yirmi yıllık zamanaşımına bağlamıştır.

SONUÇ

Satış sözleşmesine konu olan malda ayıp olması durumunda alıcının sahip olduğu bedelde indirim seçimlik hakkının hukuki niteliğinin ne olduğu hususunda farklı görüşler yer alsa da kannatimizce bu yenilik doğuran bir haktır ve alıcı tek taraflı irade beyanı ile bu hakkı seçmiş olur. Beyanın satıcının hakimiyet alanına ulaşması ile de bu yenilik doğuran hak sonuçlarını kendiliğinden doğurur.

Söz konusu bedelde indirim hakkının kullanılması sonucu bedelde indirimin nasıl yapılacağına ilişkin kanunda net bir ifade yer almazken Yargıtay genel olarak nispi metodun uygulanması yönünde bir görüş benimsemektedir. Nitekim bu yöntemin satılanın ucuz veya pahalı olmasına göre sağlanan karın göz önünde tutulması bakımından adalete en uygun olan metod olduğu söylenebilir.

Alıcı, bedelde indirim hakkıyla birlikte zararın giderilmesini isteyebileceği gibi sadece uğradığı zararın tazmini de isteyebilecektir. Alıcı bu noktada sadece zararın tazminin talep etmişse, satılarda ayıp bulunması TBK m. 112'de dü-

⁵⁵ TKHK. m. 12'ye göre de, konut ve tatil amaçlı taşınmazlarda bu süre taşınmazın tesliminden itibaren beş yıldır. Ayrıca TBK m. 478 gereğince eser sözleşmesi çerçevesinde yüklenici ayıplı bir eser meydana getirmiş ise, bu sebeple açılacak davalar da teslim tarihinden başlayarak, taşınmaz yapılar dışındaki eserlerde iki yılın; taşınmaz yapılarda ise beş yılın ve yüklenicinin ağır kusuru varsa, ayıplı eserin niteliğine bakılmaksızın yirmi yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar.

⁵⁶ 53 “... Gayrimenkul satışında ölçünün eksik çıkması nedeniyle alıcının satıcıya karşı açacağı davanın yasal dayanağı B.K'nun ayıba karşı tekeffül ile ilgili hükümleridir. Ayıba karşı tekeffül davası B.K 217 maddesi yollamasıyla B.K 207/1 maddesi gereğince 1 yıllık zamanaşımına tabidir. Satıcının alıcıyı iğfal etmiş olması halinde satıcı 1 yıllık zamanaşımı süresinden istifade edemez...” **Yarg. 13. HD. 01.04.2008, 15133/4504. (Çevrimiçi, www.kazanci.com.tr.)**

zenlenen gereği gibi ifa etmeme niteliğini taşıyacağı için, alıcı ifaya olan menfa-
atini talep edebilecektir. Bedelde indirim hakkını kullanılması ile birlikte zarar-
ın giderilmesi noktasında ise bir ayırım yapmak gerekecektir. Bu hususta se-
çimlik hakkın kullanılmasında sadece satılardaki değer eksikliğini giderecektir.
Ancak tek başına değer eksikliğinin giderilerek ayıbın telafi edilmesi alıcının
uğradığı zararı tam olarak karşılayamayabilir. Bu durumda alıcı, seçimlik hak-
kını kullanarak tamamıyla karşılayamadığı olumlu zararının tazmini TBK m.
112 ile karşılayacaktır. Bu doğrultuda satıcı, aleyhine olan kusur karinesini
çürüterek sorumluluktan kurtulabilecektir.

Alıcı bedelde indirim hakkını kullanırken bazı kanuni sınırlamalara tabi-
dir. Bu noktada, satılanın değerindeki eksiklik satış bedeline çok yakın ise alıcı
bedelde indirim hakkını kullanamayıp, sözleşmeden dönme veya satılanın ayıp-
sız bir benzeriyle değiştirilmesini isteme haklarından birini kullanabileceken;
satılan alıcıya yüklenebilen bir sebep yüzünden yok olmuşsa veya alıcı onu
başkasına devretmişse ya da biçimini değiştirmişse alıcı, sadece değerindeki
eksiklik karşılığının satış bedelinden indirilmesini isteyebilecektir.

KAYNAKÇA

Akıntürk, Turgut / Ateş Karaman, Derya: Borçlar Hukuku Genel Hü-
kümler - Özel Borç ilişkileri, 21. Bs., Beta Yayınları, İstanbul-2013.

Aral, Fahrettin / Ayrancı, Hasan: Borçlar Hukuku- Özel Borç ilişkileri,
Yetkin Yayınları, Ankara-2015.

Arbek, Ömer: Satım Konusu Ayıplı Malın Tamir Edilmesi, Ankara-2005.

Atamer Yeşim / Baş Ece, "Avrupa Birliği Hukuku ile Karşılaştırmalı Ola-
rak 6502 Sayılı Yeni Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Uyarınca Satım
Sözleşmesinde Ayıptan Doğan Sorumluluk" İstanbul Barosu Dergisi Tüketici
Hakları ve Rekabet Hukuku Özel Sayısı, C. 88, İstanbul-2014.

Atamer Yeşim, "Taşınır Satımı Sözleşmesi" Türk Borçlar Kanunu Sem-
pozyumu, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul-2012, s. 187-222.

Atamer Yeşim, Uluslararası Satım Sözleşmelerine İlişkin Birleşmiş Millet-
ler Antlaşması (CISG) Uyarınca Satıcının Yükümlülükleri ve Sözleşmeye Aykırı-
lığın Sonuçları, İstanbul-2005.

Atamer, Yeşim: Tüketici Satım Sözleşmelerine İlişkin TKHK m.4 - Eleşti-
riler ve Revizyon Teklifleri-, Batider, C. XXIV, S.1, 2007.

Aydoğdu, Murat / Kahveci Nalan: Türk Borçlar Hukuku (Özel Borç İlişki-
leri), Adalet Yayınevi, Ankara-2014.

Bilgin, Melek Yüce: "Satış Sözleşmesinde Ayıptan Dolayı Sorumluluğun
Şartları ve Alıcının Hakları, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümleri-
nin Değerlendirilmesi Sempozyumu - Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan, 2011,
s. 381-418.

Buz, Vedat: Medeni Hukukta Yenilik Doğuran Haklar, Ankara-2005.

Çağlayan, Pınar: Alıcının Ayıplı Malı İade Edememesinin Dönme Hakkı-
nın Kullanılmasına Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, AÜSBE, 2010.

Edis, Seyfullah: Türk Borçlar Hukukuna Göre Satıcının Ayıba Karşı Te-
keffül Borcu, Ankara-1963.

Eren, Fikret: Borçlar Hukuku Özel Hükümler, Yetkin Yayınları, Ankara-2017.

Gümüş, Mustafa Alper: Borçlar Hukuku Özel Hükümler, C.I., Vedat Kitapçılık, İstanbul-2013.

Hatemi, Hüseyin / Serozan, Rona / Arpacı, Abdülkadir: Borçlar Hukuku Özel Bölüm, Filiz Kitabevi, İstanbul-1992.

Kahveci, Nalan: Taşınır Satımında Ayıplı Mal Nedeniyle Tüketicinin Sözleşmeden Dönmesi, Ankara-2014.

Kapancı, Kadir Berk: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Açısından Satış Hukukunda Ayıptan Doğan Sorumluluk ve Sözleşmesel Garanti Taahhütleri, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul-2012.

Kocayusufoğlu, Necip / Hatemi, Hüseyin/Seroan, Rona / Arpacı, Abdülkadir: Borçlar Hukuku Genel Bölüm, C. III., Filiz Kitabevi, İstanbul-2014.

Oğuzman Kemal / Barlas, Nami: Medeni Hukuka Giriş- Temel Kavramlar, 21. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul-2015.

Pekmez, Cüneyt: "Türk Borçlar Kanunu Çerçevesinde Borca Aykırılıktan Doğan Kusursuz Sorumluluğa Genel Bakış", Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 2015, s. 489-522.

Şahiniz, Salih: Tacirler Arası Ticari atımlarda Satıcının Ayıplı İfadan (Ayıplı Mal Tesliminden) Sorumluluğu, Seçkin Yayınları, İstanbul - 2008.

Tandoğan, Haluk: Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, C. I, 6. Bası, İstanbul-1990.

Yavuz, Cevdet: Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler), Beta Yayınları, İstanbul-2012. (Yavuz).

Yavuz, Cevdet: Satıcının Satılanın (malın) Ayıplarından Sorumluluğu, Beta Basın Yayım, İstanbul-1989.

Yavuz, Nihat: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu Şerhi, C.I, Adalet Yayınları, Ankara-2013. (Yavuz N.)

Yücer Aktürk, İpek: Viyana Satım Sözleşmesi Kapsamında Satıcının Ayıptan Sorumluluğu, Ankara Barosu, 2015, s. 211-238.

Zevkliler, Aydın / Gökyayla, Emre: Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 14. Bs., Turan Kitabevi, Ankara-2016.

Zevkliler, Aydın / Aydoğdu, Murat: Tüketicinin Korunması Hukuku, Ankara-2004.

Zevkliler, Aydın: Açıklamalı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun - Örnek Yargıtay Kararları ve İlgili Yönetmelikler - Tebliğler - Avrupa Birliği Direktifleri, 2. Bası., Ankara-2001